

לשכנע את קציני האו"ם המגונזרים ומגוהצים, שאמנם הוא סרן ורטנבורג ולא ראש כנופיית שוודים. צריך היה, אפוא, ליצור את חיילי הבדיל מן היסוד. מבחינה צבאית עיסוק לא מעניין ביותר אך היה בו פיצוי: די פנאי לפלרטט עם הצעירות (ואף פחות צעירות) של מפוני גברעם שממול - וכפי שהתלחשו, במקרים לא מעטים בהצלחה יתרה.

מרים הייתה אישה בעלת מלאי גדול של אנרגיות נסתרות. הכרנו אותה במשך כל השנים כחולנית, חלושה, שאינה מסוגלת לעבוד יום עבודה מלא. אך בשעות חירום היא הראתה מידה מדהימה של יכולת התגברות והפגנת כוח, ואף מנהיגות. כך, בימים הראשונים של המלחמה, כמעט לבדה התלבשה על נושא האפלת מקומות ציבוריים (תמיד נלחמים את המלחמה הקודמת: בימי מאי '48 עוד האמינו במנהגי לונדון משנות ה-40; ויש שצבעו את הבתים בצבעי הסוואה). ביפו דאגה מרים לנושא התרבות והבידור, עד כמה שניתן באמצעים המאוד מצומצמים שאפשר היה להקדיש לכך. במרכז העניינים עמדה מכונת קולנוע לסרטים ברוחב 8 מ"מ, מתנת משפחה מגדלת הקפה של מרים בסן סלבדור, כתרומתה למאמץ המלחמתי והרמת המורל. אפשר היה להשיג סרטי 8 מ"מ במחלקה לסרטים שליז הועד הפועל של ההסתדרות, בבניין הישן בת"א באלנבי, שהפך אחר כך ל"המשביר לצרכן". הסרט שזכינו לראות, באותו ליל ששי, היה "להתראות מר צ'יפס", בגרסתו הראשונה משנות ה-40. עד היום זכורה לי סצנת האזעקה האווירית בסרט, כש"צפלינים" גרמנים מטילים את אימתם על לונדון, במלחמת העולם הראשונה. בסרט נשמעה צפירת האזעקה, ומר צ'יפס מוביל את צאן תלמידיו המבוהל למקלט, תוך השמעת קריאות העידוד המקובלות. בכך נתן הסרט ביטוי לרגשות הלאומיים הבריטיים ועבר לסצנה הבאה. לא כך יפו. דרך החלונות הפתוחים נשמעו צפירות אזעקה מבניין המשטרה הצבאית וכעבור זמן קצר גם מתל-אביב. אני מניח שלא היה צורך לגרש את ילדים שלנו תוך קריאת סיסמאות עידוד למקלט, כי נמצאנו כבר במרתף. מרתף הבירה הגרמני המרווח, שהיה חדר האוכל ואולם סרטים כאחד. כעבור רבע שעה הושמע אות הרגעה וחזרנו לקורות מר צ'יפס, עכשיו כבר אחרי המלחמה ובפנסיה, שבודאי היה זכאי לה.

למחרת שמענו יותר על התקרית: השוטרים הצבאים שליזנו, שמעו דרך החלון הפתוח אזעקה, זו מהסרט 'מר צ'יפס'. על פי התדרוך דיווחו מיד לממונים עליהם בת"א. שם ניתן מיד, אות אזעקה, מבלי לבדוק מה בעצם השוטרים ביפו שמעו. בשומעם צפירה בת"א, הפעילו גם שוטרינו את הצופר. לבטח זה גרם להתרוצצות מה במטה הכללי, מה גם שהתברר, שאיש לא ראה ולא שמע מטוס עוין בשמי תל-אביב. אזעקה זו לא צוינה בתולדות מלחמת תש"ח והשוטרים הצבאים במושבה הגרמנית ביפו ודאי התביישו לדווח את האמת.

"החופש תם..." שר הצי'נטון (שהפסדתי אותו, הוא היה בגברעם בזמן החופשה שלי). ניתן היה להשיג כרטיסים ל"הוא הלך בשדות" בקאמרי, אם באמצעות טוביה גרינבאום, או דרך הצינורות הקיבוציים. המחזה, שעליו דובר ונכתב הרבה, הרבה יותר מאשר היה שווה שייכתב עליו, השאיר אותי במבוכה. העמדת הקונפליקטים נראתה לי מאולצת והאווירה מסולפת במידת מה. איך אמרנו? "כפי שמוריץ הקטן מתאר לעצמו את הקיבוץ..."

החופש תם והדרך בחזרה לגברעם, מנגבה דרך שבילי עפר ושדות זורה הפכה למעבר יומיומי לצה"ל מהחזית לעורף. זה לא מנע מהסיירים המלווים לטעות לפעמים בדרך, עד שהגענו לברור חיל, המוצב הצפוני הקדמי שלנו. וחזרה לרוטינה של יישוב במצור בגברעם. הימים במשק השתלבו כמחרוזת חרוזים הדומים זה לזה. כדי לגוון במקצת את השעמום, התחילו לגדל שפמים ונשבעו, שגם במפגש עם המשפחה לא יורידו אותם. איש לא עמד בשבועתו. גזעון גרינברגר, הרופא, יצא לחופש גם הוא ולהחלפתו, על פי התקן (כן, כבר היה דבר כזה), הגיעה רופאה צעירה, צפרירה שמה, מתנדבת מזרוע אפריקה, ישר מבית הספר לרפואה ביוהנסבורג. היא חשבה, שתגיע הנה למפעל הצלה אך למעשה לא היה לה הרבה מה לעשות. למזלה היינו כולנו בריאים. לפעמים בא משהו עם כאב ראש, כך יאן, הבחור מהזוג ההולנדי המאוהב. היא קבעה שיש לו שפעת (?) והציעה לו לשכב. הוא מיד הסכים. למחרת צפרירה החליטה לערוך ביקור חולים, לפי התקן, ונכנסה לאהלם של יאן ומרייס. היא מצאה את שניהם במיטה. הם נבהלו קצת כשנכנסה ויין קרא לקראתה: "אני כבר בריא". "Oh, I see" הייתה התשובה הנבוכה, כשצפרירה נסוגה במהירות.

בשלהי הקיץ חשבנו על החורף המתקרב; האם עלינו לעבור את עונת הגשמים בבתים הרוסים, במחנה חרוש בתעלות ובונקרים, שוודאי יתמלאו מים ובשעת חירום ניוותר ללא כל הגנה? (לא נעים לנהל מלחמה בגשם בשום מקום בעולם; אם ללחום, אז לפחות על כר הדשא, תחת עצים פורחים, כמו באגדות). "יגאל יעשה משהו", כך הבטיחו. לא היה ברור, מה יעשה. על אף ההפוגה, לא היה כל כך שקט באזור. כל הזמן היו התכתשויות עם